

У тварини змінився темперамент зі звичайного радісного на замкнений чи агресивний, тривожний. Дослідники спостерігали, що собаки з деменцією більше спали вдень, а вночі ходили по підлозі. Тривожні собаки частіше ходили, блукали, гавкали або вили, порівняно зі здоровими тваринами. Тварини з когнітивною дисфункцією переставали реагувати на речі, які зазвичай привертали їх увагу, наприклад, на інших тварин або відвідувачів у дворі. Автори зробили висновок, що зміни рівня тривоги є характерною ознакою когнітивної дисфункції собак, при цьому тварина може легко стати збудженою чи неспокійною.

За даними Susana Le Brech та співавт. [7] інструменти оцінки зниження когнітивних функцій можуть відрізнятися залежно від середовища, в якому живуть собаки. Це дослідження переслідувало три цілі: по-перше, описати два можливих методи оцінки когнітивних порушень у старих собак, що живуть у різних умовах. Шкала когнітивної оцінки для собак, що живуть у домашньому середовищі та практичний когнітивний тест, потенційно корисний для собак, які не живуть у домашніх умовах. По-друге, оцінити вплив віку на результати обох інструментів і порівняти результати. Обидва методи виявилися практично застосовними.

Отже, когнітивне старіння собак в наш час трапляється все частіше та може торкнутися кожного власника тварини. Рання діагностика на основі вивчення змін поведінки тварини має важливе значення для полегшення симптомів, покращення якості життя постраждалих тварин і уповільнення прогресування захворювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Novel diagnostic tools for identifying cognitive impairment in dogs: behavior biomarkers, and pathology / Z. Vikartovska et al. *Front. Vet. Sci.* 2020. Vol. 7. P. 157–167.
2. Chapagain D., Range F., Huber L., Virányi Z. Cognitive Aging in Dogs. *Gerontology.* 2018. Vol. 64(2). P. 165–171.
3. Dogs with cognitive dysfunction syndrome: A Natural Model of Alzheimer's Disease / M. N. Bosch et al. 2012. Vol. 9. Issue 3. P. 298–314.
4. Azkona G., García-Belenguer S., Chacón G., Rosado B. Prevalence and risk factors of behavioural changes associated. *J. Small Anim. Pract.* 2009. Vol. 50(2). P. 87–91.
5. Assessment of severity and progression of canine cognitive dysfunction syndrome using the CAnine DEmentia Scale (CADES) / A. Madari et al. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 2015. Vol. 171. P. 138–145.
6. Effect of age and severity of cognitive dysfunction on spontaneous activity in pet dogs-part 1: locomotor and exploratory behaviour / B. Rosado et al. *Vet. J.* 2012. Vol. 194(2). P. 189–195.
7. Amat M., Temple D., Manteca X. Evaluation of Two Practical Tools to Assess Cognitive Impairment in Aged Dogs. *Animals.* 2022. Vol. 12(24). P. 35–38.

УДК 636.7.06

ГАЛАУЗ А.Л., студентка

Науковий керівник – ПОРОШИНСЬКА О.А., канд. вет. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ОЦІНКА ТЕМПЕРАМЕНТУ У ДРІБНИХ ТВАРИН ТА ВПЛИВ ЙОГО НА ВЗАЄМОДІЮ МІЖ ЛЮДИНОЮ І ТВАРИНОЮ

Визначення темпераменту у собак та кішок дозволить зрозуміти роль індивідуальних особливостей у процесі їхньої діяльності та вплив на взаємодію між людиною і твариною.

Ключові слова: темперамент, поведінка, собаки, коти, тип нервової системи.

На сьогоднішній день багато людей по всьому світі утримають вдома дрібних тварин – собак та кішок, але не кожен із них приділяє особливу увагу індивідуальним особливостям своєї тварини, а саме – темпераменту. Він відіграє важливу роль у житті котів та собак, адже впливає на ритм і темп їхньої життєдіяльності, на інтенсивність психологічних процесів, швидкість сприйняття, тривалість зосередження уваги, швидкість мислення. Темперамент собак та котів – це те, з чим вони народжується і багато в чому визначає її подальше життя.

Метою роботи було вивчити види темпераменту у собак та котів, розглянути методи їх визначення та вплив темпераменту на взаємодію з людиною.

Головною метою досліджень [1] було оцінити темперамент собак на основі поведінкових спостережень. В ході дослідження собак було поділено на 2 групи: інтровертів або екстравертів. Метод агломерації Пірсона 1- відстань і метод зв'язування Уорда показав статистичний аналіз, 18 собак (39%) було оцінено як інтроверти, а 28 собак (61%) виявляли риси екстраверта. К. Svartberg та співавт. [2] провівши дослідження виявили п'ять специфічних рис темпераменту собак, а саме: грайливість, схильність до погоні, цікавість/безстрашність, комунікабельність та агресивність, а також один ширший вимір вищого порядку, інтерпретований як континуум сором'язливість–сміливість.

Автори Flavio Augosa та співавт. [3] у своїх дослідженнях продемонстрували, наскільки морфологія та вік є важливими факторами, що впливають на вираження темпераменту та емоційну реактивність у собак. Було встановлено, що молоді собаки демонстрували більш високу позитивну активність (тобто чутливість до позитивних подразників, ігор та частування). Чим старший собака, тим менше негативна активність (тобто чутливість до негативних подразників; покарання). У собак з довгою мордою негативна активність була нижчою чим у собак з короткою. Сама по собі вага також вплинула: більш важкі собаки були менш чутливі до негативних подразників.

Kathleen Morrill та співавт. [4] зробили висновок, що більшість поведінкових рис є спадковими та не залежать від породи. Також вони дослідили собак змішаних порід, щоб перевірити генетичний вплив походження породи на поведінку та порівняли це з відповідями власників чистокровних собак в опитуванні. Для деяких рис, таких як піддатливість і поведіння вони підтвердили генетичний вплив породи, а для інших, таких як комунікабельність з людиною, вони не виявили істотного впливу.

Дослідники С. Litchfield та співавт. [5] проаналізували 200 котів та їхніх господарів і встановили, що коти поведуться відповідно від того, яку мають особистість. У результаті спостережень вони виявили 5 нових типів котячих характерів: кіт-людина, кіт-мисливець, кіт-кіт, "сварливий" кіт і "допитливий". Загалом, на думку фахівців, велику роль у формуванні характеру kota відіграє спадковість.

Вплив породи котів на їхню агресивність, екстраверсію та боязкість вивчали Milla Salonen та співавт. [6]. В ході дослідження вони встановили, що британська короткошерста, норвезька лісова, регдолл, перська та сенбірманська кішки менш агресивні, екстравертні та полохливі, ніж інші породи. Коти бенгальської та російської блакитної породи були більш полохливими та екстравертними, тоді як турецький ван та ангора були більш агресивними. Кішки породи корат вважалися товарицькими, оскільки вони частіше шукали контакту з людьми, тоді як британські короткошерсті кішки не мали цієї межі. Породи також відрізнялися активністю; найбільш активними породами були корніш-рекс, корат і бенгальський, тоді як британські короткошерсті, регдол і сенбірманські породи були менш активними.

Для дослідження параметрів темпераменту котів На Daniel та співавт. [7] застосували загальну методологію, суб'єктивні опитування їх власників. Для цього вони розробили опитування із 18 питань, що охоплюють загальні поведінкові риси кішок, і попросили оцінювачів оцінити їхню кішку за семибальною шкалою Лайкерта. Відповіді були проаналізовані за допомогою факторного аналізу, в результаті чого параметри темпераменту були поділені: соціальний кіт, активний, несоціальний, агресивний та інтенсивний. Isadora de Castro Travnik та співавт. [8] вивчали генетичні основи темпераменту, фактори онтогенезу та розвитку, фізіологічні механізми та зв'язки з морфологією. Структуру котячого темпераменту вони описували за допомогою набору поведінкових параметрів, в основному заснованих на міжіндивідуальних варіаціях реакцій котів на людей і собі подібних (наприклад, дружелюбність, товарицькість, сміливість і агресивність).

Lynette J McLeod та співавт. [9] за допомогою аналізу поведінки котів було виділено п'ять факторів особистості: нейротизм, екстраверсія, домінантність, імпульсивність і

приємність. Зокрема, дуже імпульсивні коти можуть реагувати на щось стресове в їхньому оточенні, тоді як коти з низьким рівнем доброзичливості, демонструючи дратівливість, можуть вказувати на прихований біль або хворобу. На думку авторів це можна використовувати для покращення управління та добробуту домашніх котів.

Отже, темпераменти дрібних тварин впливають на взаємодію між людиною і твариною та єдиною концепцію добробуту. Оцінка темпераменту також може сприяти практичним аспектам, наприклад, усиновленню котів або собак із притулків. Темперамент впливає не лише на швидкість та динаміку перебігу нервових процесів, які визначають індивідуальність тварини, а й на схильність індивіда до тих чи інших форм соціальної взаємодії, індивідуального стилю життєдіяльності та сприйняття навколишнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Karpiński M., Wojtaś J., Garbicz A. Temperament Assessment Algorithm in Dogs. *Animals (Basel)*. 2022. Vol. 12(5). 634 p.
2. Consistency of personality traits in dogs / K. Svartberg et al. *Anim. Behav.* 2005. Vol. 69. P. 283–291.
3. Ayrosa F., Albuquerque N., Savalli C., Resende B. Size, skull shape and age influence the temperament of domestic dogs. *Behav. Processes*. 2022. Vol. 197. 104606 p.
4. Ancestry-inclusive dog genomics challenges popular breed stereotypes / K. Morrill et al. *Science*. 2022. Vol. 376. 6592 p.
5. The ‘Feline Five’: An exploration of personality in pet cats (*Felis catus*) / C. Litchfield et al. *PLOS ONE*. 2017. Vol. 12(8). P. 455–465.
6. Vapalahti K., Tiira K., Mäki-Tanila A., Lohi H. Breed differences of heritable behaviour traits in cats / M. Salonen et al. *Sci. Rep.* 2019. Vol. 9. 7949 p.
7. Daniel Ha., James Ha. A subjective domestic cat (*Felis silvestris catus*) temperament assessment results in six independent dimensions. *Behav Processes*. 2017. Vol. 141(Pt 3). P. 351–356.
8. Temperament in domestic cats: a review of proximate mechanisms, methods of assessment, its effects on human-cat relationships, and one welfare / I. de C. Travnik et al. *Animals (Basel)*. 2020. Vol. 10(9). P. 1516–1523.
9. McLeod L.J., Hine D.W., Bengsen A.J., Driver A.B. Assessing the impact of different persuasive messages on the intentions and behaviour of cat owners: A randomised control trial. *Prev. Vet. Med.* 2017. Vol. 146. P. 136–142.

УДК: 636.06

РУСІНА А. М., студентка

Науковий керівник – **ПОРОШИНСЬКА О.А.**, канд. вет. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕМПЕРАМЕНТ У ТВАРИН: ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТА ЗВ'ЯЗОК ІЗ ПРОДУКТИВНІСТЮ

Нові технології сучасного тваринництва вимагають урахування індивідуальних особливостей організму та типу темпераменту кожної тварини. Застосування їх на практиці дасть можливість сприяти підвищенню продуктивності тварин.

Ключові слова: темперамент, велика рогата худоба, коні, свині, вівці, продуктивність.

Поведінка та емоційні реакції тварин залежать, перш за все, від *темпераменту*. Тип *темпераменту* визначається генами, тобто є природженим. При цьому провідна роль належить нейрогуморальним механізмам і діяльності кори півкуль великого мозку. В багатьох роботах вказується на залежність реактивності організму тварин за дії чинників зовнішнього середовища від типологічних особливостей вищої нервової діяльності. Визначення типів вищої нервової діяльності дозволяє на науковій основі створити найбільш пристосовані до сучасних технологій умови утримання, годівлі та репродукції з урахуванням індивідуальних особливостей тварин. Тому в наш час підприємці повинні враховувати ці аспекти для подальшого введення господарства, оскільки це може впливати на продуктивність тварини.